

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שילוחו לצוק

(ס"ו ב') **משנה:** מיקירי (חשובי) ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה (סוכות עשו לו בדרך, ובני אדם הולכים לגור שם לפני יום הכיפורים, כדי שיוכלו ללוותו מסוכה לסוכה).

(ס"ז א') (המשך **משנה:**) עשר סוכות מירושלים ועד צוק, (מירושלים עד הצוק) תשעים ריס. שבעה ומחצה לכל מיל (כל מיל הוא 7½ ריס. נמצא, בתשעים ריס 12 מיל). על כל סוכה וסוכה אומרין לו הרי מזון והרי מים.

תנא: מעולם לא הוצרך אדם לכך, אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו, למי שאין לו פת בסלו.

(המשך **משנה:**) ומלוין אותו מסוכה לסוכה, חוץ מאחרון שבהן, שאינו מגיע עמו לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו.

תנו רבנן: (4) עשר סוכות ושנים עשר מילין היו.¹ דברי רבי מאיר.

(2) רבי יהודה אומר: תשע סוכות ועשרה מילין (ומסוכה אחרונה לצוק, מיל).

(3) רבי יוסי אומר: חמש סוכות ועשרה מילין היו, וכולן על ידי עירוב. וסח לי אלעזר בני, אם על ידי עירוב, יכולני לעשות אפילו שתי סוכות ועשרה מילין.²

כמאן אזלא הא **דתניא:** חוץ מאחרון שבהן שלא הגיע עמו לצוק, אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו? כמאן, כרבי מאיר (דאילו לרבי יהודה ורבי יוסי, אף האחרון מגיע לצוק).

שיטות הראשונים

סוכות שהיו עושים מירושלים עד הצוק: הרמב"ם לא כתב כמה סוכות, וכתב, "וסוכות היו עושין מירושלים ועד תחלת המדבר, ושובת איש אחד או אנשים הרבה בכל סכה וסכה מהן, כדי שיהיו מלוין אותו מסכה לסכה." ובסוף דבריו נקט כרבי מאיר, וכתב, "ואנשי סכה האחרונה עומדין בסוף התחום, ורואין את מעשיו מרחוק."³

על כל סוכה אומרין לו הרי מזון ומים: כתב בתוספות ישנים דאיירי במסוכן, כגון שאחזו בולמוס. והרמב"ם כתב, "על כל סכה וסכה אומרין לו הרי מזון והרי מים." אם כן, וצריך לאכל - אוכל. ומעולם לא צריך אדם לכך.⁴

¹ ובין סוכה אחרונה לצוק שני מילין. ומיל, אלפיים אמה, שהם תחום שבת.

² בין ירושלים לסוכה ראשונה ד' מילין. וכן בין ראשונה לשניה. והיו מקצת בני הראשונה מערבין לצד השניה, ומקצת יערבו לצד ירושלים, וכן בני שניה מקצתן מערבין לצד הראשונה לצאת לקראתו שני מילין ומקצתן מערבין לצד צוק ללוותו שני מילין. ע"פ רש"י.

³ וכתב 'ליקוטי הלכות' משום כך, שהלכה כרבי מאיר. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ג,ז).

⁴ וכתב האור שמח, שפשטות דברי הרמב"ם, שהותרה לו אכילה אף אם אינו מסוכן, אלא שאינו יכול להביאו לעזאזל, נדחה מפני זה עיניו דיום הכיפורים, וכמו שהותרה לו שבת וטומאה, כמו שדרשו מ'עתי'. עיי"ש. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ג,ז). תוספות ישנים (ד"ה לא נצרך).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דחיפת השעיר לעזאזל

(ס"ז א') (המשך משנה): מה היה עושה? חולק לשון של זהורית, חציו קשור בסלע, וחציו קשור בין שני קרניו, ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד. ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים. בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך (חוזר עד סוכה האחרונה⁵).

איבעיא להו: אותן אברים, מה הן בהנאה?

רב ושמואל, (4) חד אמר: מותרין. (2) וחד אמר: אסורין (ונחלקו בלימוד מהפסוקים).

אמר רבא: מסתברא כמאן דאמר מותרין; לא אמרה תורה שלח לתקלה.

(ס"ז ב') **תניא**: "אַל אָרַץ גְּזֵרָה", אין גזירה אלא חתוכה (צוק חתוך בזקיפה).

דבר אחר: אין גזירה אלא דבר המתגזר ויורד (השעיר מתגזר בה אברים אברים).

דבר אחר: גזירה. שמא תאמר מעשה תוהו הוא (ללא תועלת), תלמוד לומר "אני ה'". אני ה' גזרתיו, ואין לך רשות להרהר בהן.

תנו רבנן: "עזאזל" ("עז" ו"אל") שיהא עז וקשה (אל לשון קשה). יכול בישוב? תלמוד לומר "במדבר". ומנין שבצוק (הר זקוף)? תלמוד לומר "גזירה" (חתוכה).

תניא אידך: עזאזל קשה שבהרים.

תנו רבנן: "אַתְּ מְשַׁפְּטֵי תַעֲשׂוּ"⁶ דברים שאלמלא נכתבו דין הוא שיכתבו. ואלו הן: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, וברכת השם. "וְאֵת חֻקֵּי תְשֻׁמְרוּ", דברים שיצר הרע מקטרג עליהן, ואומות העולם משיבים עליהן. ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. ושמא תאמר: מעשה תוהו הם, תלמוד לומר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם", אני ה' חקקתיו, ואין לך רשות להרהר בהן.

שיטות הראשונים

הנאה מאברי שעיר המשתלח: פסק הרמב"ם כמאן דאמר מותרין, וכתב, "דְּחָפוּ, וְנָפַל הַשְּׁעִיר וְלֹא מָת - יֵרַד אַחֲרָיו וּמִיִּתְּנוּ בְּכָל דָּבָר שֶׁמִּמֵּיתוּ. וְאַבְרֵי שְׁעִיר זֶה מִתְּרִין בְּהִנְיָה."⁷

אופי הצוק: בגמרא אמרינן, אין גזירה אלא דבר המתגזר ויורד. ודווקא במדבר. והביאו הרמב"ם. וכן למדו, אין גזירה אלא חתוכה. עזאזל, קשה שבהרים. ולא נזכר ברמב"ם⁸.

⁵ אע"פ שהיוצא חוץ לתחום אפילו ברשות אין לו אלא אלפיים אמה ממקום שיצא לשם ברשות, לזה התירו, לפי שהוא מעונה וחלש. ועוד, שירא לעמוד יחיד במדבר משתחשך. רש"י.

⁶ ויקרא, פר' אחרי מות, יח"ד: אֵת מְשַׁפְּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֵת חֻקֵּי תְשֻׁמְרוּ לְלֶכֶת בְּהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

⁷ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה,כב).

⁸ ראה 'ליקוטי הלכות' (עין משפט, אותיות צ,ת). מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ג,ז).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מתי שעיר המשתלח מטמא בגדים

(ס"ז א') (המשך משנה): ומאימתי מטמא בגדים?

(4) משיצא חוץ לחומת ירושלים.

(2) רבי שמעון אומר: משעת דחייתו לצוק.

(ס"ז ב') **תנו רבנן**: המשלח מטמא בגדים, ואין השולח את המשלח (המלווים אותו מירושלים) מטמא בגדים. יכול משיצא חוץ לחומת עזרה? תלמוד לומר "הַמְשַׁלַּח" (משמע ששילחו כבר לצד המדבר). אי המשלח, יכול עד שיגיע לצוק? תלמוד לומר "וְהַמְשַׁלַּח". הא כיצד? משיצא חוץ לחומת ירושלים. דברי רבי יהודה.

(2) רבי יוסי אומר: עזאזל וכבס,⁹ (אינו מטמא) עד שהגיע לצוק.

(3) רבי שמעון אומר: "וְהַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעֶזְאֵזֶל יְכַבֵּס בְּגָדָיו", זורקו בבת ראש (מהצוק) ומטמא בגדים (קסבר, דחיפתו וזריקתו היא שילוחו).

שיטות הראשונים

מאיזה שלב מטמא השעיר בגדים: הרמב"ם פסק כרבי יהודה בברייתא, שהוא תנא קמא במשנה, וכתב, "וּמֵאֵמֶתִי מְטַמֵּא בְּגָדִים הַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר? מְשַׁיֵּצֵא חוּץ לְחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם, עַד שֶׁעַת דְּחִיתוֹ לְעֶזְאֵזֶל." והרא"ש פסק כרבי יוסי, שהמשלח מטמא בגדים משיגיע לצוק.¹⁰

טומאת השעיר אחר דחייתו מהצוק: כתב הרמב"ם "אֲבָל אַחַר שֶׁדָּחָהּ - אִם נִגַע בְּכֻלָּיִם וּבְגָדִים, טְהוּרִים."¹¹

ניתוח פרושעיר והוצאתם לשריפה

(ס"ז ב') **משנה**: בא לו אצל פרושעיר הנשרפין (העומדים להישרף, אחר שמסר שעיר המשתלח למי שהוא מוליכו), קרען והוציא את אימוריהן. נתנן במגיס (קערה של כלי שרת) והקטירן על המזבח. קלען במקלעות (ארבעה בני אדם נושאים שני מוטות, ופרושעיר נתונים עליהם, מורכבין זה על זה, כמין קליעה¹²) והוציאן לבית השריפה (מחוץ לירושלים).

(ומקשה) והקטירן סלקא דעתך?¹³

⁹ וְהַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעֶזְאֵזֶל יְכַבֵּס בְּגָדָיו...

¹⁰ הרמב"ם פסק כרבי יהודה, משום דבמתניתין שנאו בלשון רבים. והרא"ש פסק כרבי יוסי שהוא דעה ממוצעת (בין רבי יהודה ורבי שמעון). וגם, דרבי יוסי נימוקו עמו. 'ליקוטי הלכות'. מקורות: רמב"ם (הל' פרה אדומה ה.ו). רא"ש (יומא סדר עבודת יוה"כ).

¹¹ והסתפק הראב"ד, האם כוונת הרמב"ם לאדם אחר שמתעסק בו שאינו מטמא כלים ובגדים, מפני שנגמר שילוחו. ואם זו כוונתו, קשה, אפילו אוכלים ומשקין נמי לא מטמא, שהרי לא נתעסק בשילוחו כלל! או שהכוונה שהדוחה עצמו אינו מטמא אלא כשעוסק בו. אבל אחר כך, כשפירש ממנו, וולד הטומאה הוא, ואינו מטמא כלים. וכתב הכסף משנה שכוונת הרמב"ם כאפשרות שניה.

¹² ושלימין הן, אלא שנקרע כריסן להוציא אימוריהן, כדתניא בגמרא שמוציאן שלמים. רש"י.

¹³ וכי עכשיו הוא מקטירן, והלא עודנו לבוש בגדי לבן, ועדיין עליו לקרות הפרשה בבגדים הללו, ואחר כך יטבול וילבש בגדי זהב לאילו

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אלא אימא: להקטירן על גבי מזבח (נתן למגיס להקטירן בו למזבח כשיגיע זמנו).

קלען במקלעות אמר רבי יוחנן: כמין קליעה.

תנא: לא היה מנתחן (השורפם) ניתוח בשר עולה (שבו מפשיט את העור קודם הניתוח), אלא (מנתחם) עור על גבי בשר (ואינו מפשיטם).

(ס"ח א') מנא הני מילי? **דתניא:** רבי אומר: נאמר כאן (בפר ושעיר של יום הכיפורים)¹⁴ "עור ובשר ופרש", ונאמר להלן (בפר כהן משיח שחטא)¹⁵ "עור ובשר ופרש", מה להלן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט (העור), אף כאן (שריפתם) על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט.

והתם מנא לן? **דתניא:** "וקרבו ופרשו והוציא", מלמד שמוציאו שלם. יכול ישרפנו שלם? נאמר כאן "ראשו וכרעיו", ונאמר להלן (לגבי הקטרת עולה) "ראשו וכרעיו", מה להלן על ידי ניתוח ("ונתח אתה לנתחיה"), אף כאן על ידי ניתוח. אי מה להלן (בעולה) על ידי הפשט (העור), אף כאן על ידי הפשט? תלמוד לומר: "וקרבו ופרשו".

מאי תלמודא? אמר רב פפא: כשם שפרשו (הרעי) בקרבו, כך בשרו בעורו.

שיטות הראשונים

היכן נעשה ניתוח פר ושעיר: דעת רש"י שמנתח את הפר והשעיר לאחר שהובאו לבית השריפה. ודעת הרמב"ם שמנתחם במקצת בעודם בעזרה, וכתב "ואחר שמשלח את השעיר ביד מוליכו, חוזר אצל הפר והשעיר שהזה דמן לפנים, וקורען ומוציא את אמוריהן, ונותנן בכלי ומקטירן על גבי המזבח¹⁶ ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות מערות זו בזו כמין קליעה, ואינו מפרק אותן, ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השרפה, ומנתחין אותן שם בעורן, כמו שבארנו (מעשה הקרבנות ז, ב)."¹⁷

ואיל העם, ויטבול שניה להוציא כף ומחתה, ויטבול שלישית למוספין ואמורי חטאת הללו ותמיד של בין הערבים, כדקתני בפרקין דלקמן. רש"י.

¹⁴. ויקרא, פר' אחרי מות, טז, כז: ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש את ערתם ואת בשרם ואת פרשם.

¹⁵. ויקרא, פר' ויקרא, ז, יא-יב: ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו. והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן...

¹⁶. לישנא דמתניתין נקט. והיה ראוי לכתוב 'להקטירן', כדמגיה בגמרא, ולא חש מפני שסמך על מה שכתב בפרק ד' (מהל' עבודת יוה"כ) כיצד הוא הסדר. כסף משנה. וראה סמ"ג (עשין סי' רט).

¹⁷. מקורות: רש"י (ס"ז ב', ד"ה לא היה מנתחן). רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ג, ז).